

100 שנה לגילוי הגניזה הקהירית

100 Years Since The Discovery
of the CAIRO GENIZA

50 שנה לגילוי מגילות מדבר יהודה

50 Years Since The Discovery
of The DEAD SEA SCROLLS

555 ■ 5/1997 ■ ניסן התשנ"ז

בהיכל הספר במוזיאון ישראל.

בנוסף לאותן מגילות שנתגלו במצב השתמרות מעולה, נמצאו בקומרת אלפי קטעים של כתב-יד נוספים, רובם כתובים על קלף ומקצתם על גבי פפירוס, על אף מצבם הקשה הצליחו החוקרים לשחזר כ-800 כתב-יד בגדלים שונים, אשר פיענוחם, מחקרם ופרסומם נמשכים עד עצם היום הזה.

וכך הסתבר שלראשונה בהיסטוריה הגיעו לידנו שרידים מספריה של כת יהודית (איסיים?) משלהי תקופת בית-שני (150 לפנה"ס - 70 לסה"נ). הודות לממצא מרשים זה יש עתה בידנו העתקים של כל ספרי המקרא (מלבד מגילת אסתר), כמו גם ספרים חיצוניים שונים ומשונים, ואף ספרות כיתתית מקורית, בלתי נודעת לפני כן, ועל כן, במלאת 50 שנה לתגלית, ניתן לומר בוודאות שמגילות ים המלח מהוות נקודת מפנה בחקר תולדות עם ישראל, משום שנחשפה החוליה המקשרת בין תרבות ישראל בתקופת המקרא לבין יהדות המשנה

ד"ר אדולפו רויטמן
היכל הספר, מוזיאון ישראל

תיאור גליונית הזיכרון

גליונית הזיכרון מופיעים שני בולים:

בבול (2.- ש"ח) לציון 100 שנה לגילוי הגניזה הקהירית נראה תצלום של פנים בית הכנסת בן עזרא בקהיר - באדיבות הצלם ריצ'ארד פר, מרכז קנדי לארכיטקטורה, מונטריאול.
מימין לבול נראה תצלום של פרופ' ש"ז שכטר בחוקרו קטעי גניזה בספריית האוניברסיטה בקיימברידג'.

בחלק התחתון של הבול מופיע ציטוט מתוך ספר בן סירא.
הקטע מן הגניזה הקהירית (T-S 12.727) נמצא בספריית של האוניברסיטה בקיימברידג' (באדיבות ספריית האוניברסיטה בקיימברידג').

בבול (3.- ש"ח) לציון 50 שנה לגילוי מגילות מדבר יהודה נראה תצלום של קומראן וים המלח מתוך מערה - באדיבות הצלם דוד חריס. כמו כן נראים בבול: בנין היכל הספר במוזיאון ישראל בירושלים, פרופ' אליעזר ליפא סוקניק בוחן קטעי מגילות, קטעים מתוך מגילת ישעיהו, כדים שבהם הוטמנו המגילות. (באדיבות מוזיאון ישראל, ירושלים).

בחלק התחתון של הגליונית נראה תצלום של עתיקות היישוב קומראן. בחלק השמאלי העליון של הגליונית נראה סמל תערוכת הבולים העולמית "ישראל 98" ובחלק השמאלי התחתון נראה סמל תערוכת הבולים העולמית "פאסיפיק 97", שלה מוקדשת הגליונית. הציטוט מתוך הגניזה הקהירית במעטפת היום הראשון לקוח ממשלי סעדי בן באבשאד, והציטוט מתוך מגילות מדבר יהודה לקוח ממגילת "סוך היחד" (THE COMMUNITY RULE).

תודות לד"ר ש' ק' רייף, ספריית האוניברסיטה בקיימברידג', על עזרתו.

100 שנה לגילוי הגניזה הקהירית

גניזה במקורה הייתה מקום שמירה של חפצים וכתבים בעלי ערך מיוחד, ולימים נקשרו בכינוי גניזה משמעויות של הטמנה והסתרה. ספרי קודש שבלו לאחר שימוש רב הונחו במקומות מסתור - ארונות וחדרי אכסון - בבתי כנסת ומשם הועברו לקבורה בבתי קברות. ככל שידעית השפה העברית נטמעה, קודשה צורת האות העברית ורבים נהגו לנגזר גם כתבים הכתובים באותיות עבריות אפילו אם אינם ספרי קודש.

לפני מאה שנים, כתוצאה מסדרה של אירועים, נתגלתה בקהיר העתיקה (פוסטאט) בבית הכנסת בן עזרא, גניזה ובה מאות אלפי דפים, שלא הובאו לקבורה במשך כאלף שנים. במהלך המחצית השנייה של המאה ה-19 אפשר היה לרכוש בשוקי מצרים דפים בלים שהוצאו מן הגניזה. הפריצה הרשמית של הגניזה לתודעת העולם קשורה בשתי גברות מלומדות ששבו ממסע מן המזרח התיכון ובין הרכישות שרכשו היו כמה קטעים שלא הצליחו לפענח. אחד מקטעים אלו זוהה על-ידי פרופ' ש"ז שכטר כקטע מקורי של ספר בן סירא - ספר משלי חכמה מן הספרים החיצוניים. שכטר נסע למצרים והביא אתו לקיימברידג' 140,000 קטעי גניזה. כמות פחותה מזו מפורזת בספריות שונות בעולם.

הקטעים מגוונים בנושאים והם מאירים כל תחום בחיי האדם - מספרי הקודש והיצירות המלומדות ועד לתרגילי כתיבה של ילדים. ממצאי הגניזה מאירים בעיקר את חיי התרבות והחברה במצרים ובאגן הים התיכון בין השנים 1000-1250 אחרי הספירה. בין קטעי הגניזה שנמצאו כלולים: מסמכים שכתבו בשנת 830 בערך, כתב-יד של הרמב"ם, רבי יהודה הלוי; חיבורים שאבדו במהלך השנים ממדף הספרים היהודי; נוסחי תפילה שנשתכחו; מסמכים על תולדות האזור, רבים מהם עוסקים בתולדות היחסים שבין ההנהגה יהודי ארץ-ישראל לבין הקהילות שסביבה; חיבורים של היהודים-הקראים ועליהם. בין החיבורים נמצאה גם העתקה של מגילת ברית דמשק, שנעשתה בימי הביניים. הן מגילת ברית דמשק והן ספר בן סירא, כמו גם כתבים רבים אחרים, יתגלו בגרסאות מקוריות וטובות, חמישים שנה לאחר גילוי הגניזה, בין מגילות מדבר יהודה. ריבוי הנושאים המשתקפים ממצאי גניזה קהיר ופריסתם על פני יריעת זמן בת כאלף שנים הביאו לשינוי משמעותי בתיאור תולדות המזרח התיכון, היהודים ותרבותם.

פרופ' מנחם בן-ששון
האוניברסיטה העברית, ירושלים
החוג להסטוריה של עם ישראל

50 שנה לגילוי מגילות מדבר יהודה

שבע המגילות הראשונות נתגלו בשנת 1947 בידי רועה בדואי במערה ליד חירבת קומראן של ים המלח. הרועה, שביקש למצוא עז אבודה, השליך אבן אל תוך נקיק סלע ופגע בכד חרס. כשנכנס למערה עם חברו מצא בה כדים גדולים ושלמים ובתוכם מגילות עור. מגילות אלו מצאו את דרכן לסוחר עתיקות מביית-לחם. פרופ' אליעזר ליפא סוקניק, ארכיאולוג מן האוניברסיטה העברית, רכש שלוש מן המגילות (היודית; סוך המלחמה ומגילת ישעיהו ב') ערב פרוץ מלחמת העצמאות. ארבע המגילות הנותרות (סוך היחד; פשר חבקוק; מגילת ישעיהו א'; ומגילה חיצונית לבראשית) התגלו לארה"ב, ובשנת 1954 עלה בידו של פרופ' י"ד ידן (בנו של סוקניק) לרכוש אותן ולהחזירן לישראל. וכך קרה שבשנת 1955 קובצו כל המגילות יחד בארץ, ואלה הן המגילות המוצגות היום

מעצב גליונית הזיכרון: אד ואן אויין

Souvenir Sheet Designer: A. Vanooijen

100 Years since the Discovery of the CAIRO GENIZA 50 Years since the Discovery of the DEAD SEA SCROLLS

THE CAIRO GENIZA

Geniza, meaning 'archive', was originally a place for the storage of valuable objects and written items. In the course of time, the term came to convey the meaning of 'hiding' and 'concealment'. Sacred books, worn out after extensive use, were consigned to cupboards and storage rooms in synagogues and from there were removed for burial in cemeteries. As knowledge of the Hebrew language diminished, the degree of sanctity ascribed to the Hebrew letters increased and the custom spread of consigning to the Geniza all items written in Hebrew, whether sacred or not.

A hundred years ago, a variety of circumstances led to the discovery of a Geniza in the Ben Ezra Synagogue of Old Cairo (Fustat) which contained hundreds of thousands of pages that had not been removed for burial for about a thousand years. During the second half of the 19th century, it had already been possible to purchase such ancient Geniza folios in the market-places of Egypt.

A more widespread knowledge of the Geniza came about in a dramatic fashion as the result of the Middle Eastern travels of two learned women and the purchases they had made of fragments that they were unable to decipher. One of the fragments was identified by Professor Solomon Schechter of the University of Cambridge as belonging to the original Hebrew of the Book of Ben Sira, a volume of wise proverbs included in the Apocrypha. Schechter made a journey to Egypt and brought back to Cambridge some 140,000 fragments. A somewhat smaller number than this of such Geniza items is to be found in various libraries around the world.

The fragments cover a variety of topics and shed light on every aspect of human activity, from sacred literature and learned works to children's written exercises. The discoveries particularly illuminate the social and cultural activities of Egypt and the Mediterranean Basin between the years 1000 and 1250 C.E. Discoveries made among the Geniza fragments have included: documents written as early as about 830 C.E.; texts in the handwriting of Moses Maimonides and Yehudah Halevi; compositions that have in the course of the centuries also been lost to Hebrew literature; forgotten versions of prayers; documents relating to the history of the area, many of them dealing with the relations between Jewish leaders in the Land of Israel and the surrounding communities; and works written by and about the Karaites.

Medieval copies of the Damascus Document have also been identified in the Geniza. Fifty years after the discovery of that tract, as well as of Ben Sira and a number of others such works, important earlier versions were to be found among the Scrolls from the Judean Desert.

The large number of subjects represented in the fragments from the Cairo Geniza, and the fact that they cover a period of about a thousand years, have made a major impact on historical descriptions of the Middle East, and of the Jews and their culture.

Prof. Menahem Ben-Sasson
The Hebrew University Jerusalem

THE DEAD SEA SCROLLS

The first seven scrolls were discovered in 1947, by a Beduin shepherd in a cave near Hirbat Qumran, near the Dead Sea. The shepherd, seeking a lost goat, threw a pebble down a crevice in the rock, and hit a ceramic jar. When the shepherd entered the cave with a friend, they found large jars, fully intact, housing leather scrolls. These scrolls found their way to an antiquities dealer in Bethlehem. Professor Sukenik, an archaeologist from the Hebrew University, purchased three of the scrolls [the Thanksgiving Scroll; the War Scroll and the Isaiah Scroll (Ms B)] prior to the War of Independence. The four remaining scrolls [the Community Rule; the Commentary of Habbakuk; the Isaiah Scrolls (MS A); and Genesis Apocryphon] found their way to the United States, and in 1954, Professor Y. Yadin, Sukenik's son, purchased them and returned them to Israel. And so it transpired that in 1955, all the scrolls were brought together again, to be housed many years later in the Shrine of the Book at the Israel Museum.

In addition to those scrolls discovered in excellent condition, thousands of fragments of hand-written manuscripts were also discovered, most of them written on parchment, some on papyrus. Despite the poor condition of these scrolls, researchers managed to restore 800 documents of various sizes. To this day, the deciphering, research and publication of these scrolls continues.

For the first time in history, it became clear that we had discovered the remains of the library of a Jewish Sect (Essenes?) from the end of the Second Temple period (150 BCE - 70 CE). Owing to this impressive find, we now have copies of all the books of the Bible (except for the scroll of

**חותמת -
אירוע
להופעת
הבול
SPECIAL
CANCELLATION**

as well as many of the Apocryphal and Pseudepigraphical books and original writings of the sect, hitherto unknown. And so, 50 years after they were first discovered, it can be said with certainty, that the Dead Sea Scrolls present a turning point in the research of the history of the Jewish people, because they reveal the link between Biblical Israel and the Jewish culture of the period of the Mishna and the Talmud.

Dr. Adolfo Roitman
The Shrine of the Book, Israel Museum

Description of the Souvenir Sheet

Two stamps appear on the souvenir sheet:

The (NIS 2.00) stamp commemorating the centenary of the discovery of the Cairo Geniza shows a photograph of the inside of the Ben Ezra synagogue in Cairo. The photograph is used by courtesy of Richard Pare, photographer for the Canadian Centre for Architecture Montreal.

The right hand side of the stamp shows a photograph of Professor Solomon Schechter studying manuscript fragments from the Cairo Geniza at the Cambridge University Library.

A quotation from the Book of Ben Sira appears on the lower section of the stamp.

The Geniza Fragment (T-S 12.727) is located at Cambridge University Library. (Courtesy of Cambridge University Library).

The (NIS 3.00) stamp, commemorating 50 years since the discovery of the Dead Sea Scrolls, shows a photograph of Qumran and the Dead Sea from within a cave. The photograph is shown by courtesy of David Harris.

Also appearing on the stamp: the Shrine of the Book at the Israel Museum, Jerusalem, Prof. E.L. Sukenik examining sections of the Scrolls, sections of the Isaiah Scroll and jars in which the scrolls had been hidden. (Courtesy of the Israel Museum, Jerusalem).

The lower section of the sheet shows a photograph of antiquities at site of the Qumran settlement.

The symbol of the Israel '98 International Philatelic Exhibition appears in the upper left hand corner of the sheet, and the symbol of the Pacific '97 International Philatelic Exhibition, for which the sheet has been issued, appears in the lower left hand corner of the sheet.

The quotation from the Cairo Geniza which appears on the first day cover is from Proverbs of Sa'id Ben Babshad. The quotation from the Judean Desert Scrolls is from the Community Rule Scroll.

With thanks to Dr. Stefan C. Reif,
Cambridge University Library, for his assistance

100 Years Since The Discovery of the CAIRO GENIZA 50 Years since The Discovery of the DEAD SEA SCROLLS

Issue: May 1997
Designer: A. Vanooijen
Souvenir Sheet of 2 stamps (90mm x 60mm)
Stamp Size: 30.8mm x 30.8mm
Printers: E. Lewin-Epstein Ltd.
Method of printing: Offset

Centenaire de la Découverte des Archives du Caire Cinquanteaire de la Découverte des Manuscrits de la Mer Morte

Emission: May 1997
Dessinateur: A. Vanooijen
Feuille Souvenir de 2 timbres (90mm x 60mm)
Format de timbre: 30.8mm x 30.8mm
Imprimerie: E. Lewin-Epstein Ltd.
Mode d'impression: Offset

Centenario del Descubrimiento de los Archivos del CAIRO Cincuentenario del Descubrimiento de los Manuscritos Del Mar Muerto

Emission: Mayo de 1997
Dibujante: A. Vanooijen
Hoja-Block de 2 sellos (90mm x 60mm)
Tamaño de sello: 30.8mm x 30.8mm
Imprenta: E. Lewin-Epstein Ltd.
Sistema de impresión: Offset

השירות הבולאי - טל' 03-5123933

שדרות ירושלים 12, תל-אביב-יפו 68021

The Israel Philatelic Service - Tel. 972-3-5123933

12 Sderot Yerushalayim, 68021, Tel Aviv-Yafo